

Abstrakt příspěvku „**Kritika epifenomenalismu a její etický význam podle Hanse Jonase**“.

Autor příspěvku: Vojtěch Šimek, doktorand, TF JU, České Budějovice

Příspěvek je určen pro konferenci s tématem Filozofické základy etiky a práva.

Cíl příspěvku: Představit kritiku epifenomenalismu tak, jak ji formuloval Hans Jonas ve svém textu z roku 1987 s názvem *Macht oder Ohnmacht der Subjektivität? Das Leib-Seele-Problem im Vorfeld des Prinzips Verantwortung* a současně nastinit etický význam této kritiky.

Obsah příspěvku:

V úvodu autor představuje podobu epifenomenalismu, s kterým Jonas kriticky polemizuje a ozřejmuje důvody, proč se Jonas kritikou epifenomenalismu vůbec zabývá.

Následuje druhá část příspěvku s názvem „Co je předmětem sporu?“. Zde jsou formulovány dvě teze – teze epifenomenalismu a teze založená na běžné evidenci lidské zkušenosti. Obě teze definují ontologický status rozumu a vůle odlišně, což má závažné důsledky pro možnost a význam etické reflexe.

V třetí části s názvem „Struktura Jonasovy kritiky – dva předpoklady teze epifenomenalismu“ jsou představeny, jak napovídá název, dva předpoklady, o něž se epifenomenalistická teze opírá. Tyto dva předpoklady zní: I. působení duševních činností (rozumu a vůle) na fyzické tělo je neslučitelné s úplností fyzikalistické kauzální autarkie (neboli: kauzální determinace tělesného neumožňuje „vměšování ze strany duše“) a II. duševní činnosti (rozum a vůle) nejsou jakožto epifenomény takového působení a „vměšování“ ani schopné, neboť jejich ontologický status lze charakterizovat jako klam (iluzi). Následuje představení Jonasovy kritiky předpokladu I.

Ve čtvrté části následuje představení kritiky předpokladu II. (klíčového předpokladu epifenomenalismu), která představuje jádro Jonasovy kritiky. Ta se realizuje dvěma způsoby: a) vnitřní kritikou, která ukazuje, co plyne z toho, když jsou rozum a vůle chápány epifenomenalistou jako „imanentně bezmocné“ (což prakticky znamená, že člověk nemůže myšlením určovat své myšlení a chtěním určovat své chťění) a b) kritikou důsledků, když formou nepřímého důkazu Jonas ukazuje, jaké by to bylo, pokud by měl epifenomenalista pravdu. Jonasova vnitřní kritika i kritika formou nepřímého důkazu odhalují rozpornost a absurdnost epifenomenalismu.

Závěrečná část resumuje stručně výsledné teze Jonasovy kritiky prvního (I.) i druhého předpokladu (II.) epifenomenalismu. Jonas shrnuje výsledek svých kritik do tohoto tvrzení: Zatímco ve známém paradoxu lháře, kdy Kréťan tvrdí, že všichni Kréťané jsou lháři, může tento Kréťan dodat „kromě mě“, a tím se zachránit z paradoxního sporu, nemůže toto učinit epifenomenalista.

Intence autora příspěvku: V rámci tématu konference připomenout jednu z problematik základů etiky, totiž problematiku etických východisek založených na podobě epifenomenalismu, jak jej vymezuje Hans Jonas. Tato podoba epifenomenalismu je důsledkem materialistického monismu, s nímž se lze setkat i v současnosti. Jonasova kritika epifenomenalismu sice nenabízí téměř žádnou převratnou, dosud neznámou, myšlenku, dokazuje však nevyhnutelnost a trvalost námitek, s kterými se musí setkat každý, kdo se v diskuzích o základech etiky hlouběji zamýšlí nad problematikou materialistické determinace myšlení a jednání.